

УДК 070(477.83) «18» : 821.161.2 – 92 І. Франко

ГАЛИЦЬКА ПЕРІОДИКА МОСКВОФІЛІВ У ОЦІНЦІ ІВАНА ФРАНКА

КРУПСЬКИЙ Іван,

д-р іст. наук, проф.,

Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Генерала Чупринки, 49, м. Львів, 79044, Україна; email: ikrupskyu@ukr.net

У статті акцентується увага на антиукраїнській політиці москвофілів, вказується, як за допомогою системи своїх друкованих органів вони намагалися проводити промосковську політику серед галичан. Для повнішого охоплення читацької аудиторії москвофіли налагодили видання різних типів газет: гумористично-сатиричних, молодіжних, загальнополітичних та ін. Через різні обставини чимало національно-свідомих західноукраїнських громадсько-політичних діячів тією чи іншою мірою до певного часу співпрацювали з цими виданнями. Не був винятком й Іван Франко, який, попри те, дав об'єктивну оцінку багатьом москвофільським часописам.

Ключові слова: москвофільська преса, Галичина, Іван Франко.

Вступ. Ще 1848 р. В. Подолинський у своїй книзі «Слово перестороги» виокремлював чотири течії, що домінували в тогочасному українському національному русі Галичини: суто руську, польсько-руську, австрійсько-руську та російсько-руську [1, с. 55]. Звісно, при цьому галицька інтелігенція головно репрезентувала російсько-український напрям, хоча це не означало, що вона була готова повністю потрапити під вплив Москви, бо «кожен русин нишком ще несміливо думає про свою Русь, бо ще не може знайти для своєї Русі міцної і стійкої точки опори» [1, с. 56].

Зрештою навіть палкі прихильники москвофільства згодом визнавали, що в період «Весни народів» у Галичині ледве десяток людей розуміли російську мову, а серед галицької інтелігенції панувало переконання в окремішності між російським та українським народами [2, с. 63].

Однак через постійні утиски з боку правлячих польських кіл галичани мусили мати якусь опору, хоча б навіть міфічну, яка могла б прийти їм на допомогу, як вважали вони. Тому в міру загострення польсько-українських взаємин галицькі політики щораз більше тяжіли до співпраці з Москвою, в якій убачали захисника слов'янського населення і водночас силу, здатну втримати під контролем антиукраїнські плани поляків [3, с. 66]. Упевненості в цьому їм надали безпосередні контакти з солдатами й офіцерами російської армії, які в 1849 р. під командуванням генерала Івана Паскевича під час рейду російських військ, скерованого на придушення революції в Угорщині, проходили через Галичину.

Урешті-решт, тяжіння до москвофільської ідеології позначилося на українській пресі. Так, «Зоря Галицька» щораз більше друкувала матеріалів російською мовою, а з 1852 р. навіть почала виходити під зрусифікованою назвою «Зоря Галицкая».

Здебільшого галицьке москвофільство трактувалося істориками як вияв «зрадницької» позиції окремих діячів, що мало однозначно негативну роль в українській історії. Водночас така оцінка є правильною лише частково, оскільки москвофільство не було однорідним у беззастережній підтримці Москви й нехтуванні правами українців. На цю обставину звернув увагу й Іван Франко у статті «Наше москвофільство», що вперше була надрукована в № 3 журналу «Народ» за 1891 р. за підписом Редакція (статтю написано у співавторстві з М. Павликом. – І. К.).

Головний лейтмотив статті: не всі москвофіли однакові, серед них багато «чесних москвофілів», «котрі з таких чи інших причин, триваючи при певних поглядах на нашу національність, в практиці являють себе такими ж щирими народолюбцями та

© Крупський І., 2016

захитниками конституційних свобод, як і найліпші з народовців. Що такі люди... є, сього нам чейже ніхто не заперечить. Тільки таких людей ми й можемо назвати чесними москвофілами, а всіх тих, котрі, власне, не мають ніяких переконань, а справді працюють в наймах у слуг деспотизму за добру плату та впоюють в своїх читателів ненависть до свободи, погорду для рідного народу і його мови, ми, очевидно, ані не станемо називати чесними, ані не станемо з ними водити компанію. Противно, з ними, яко з ворогами поступу і розвою нашого народу, ми все і всюди боролися і будемо боротися... Ось через що тепер у Галичині треба боронити москалофільську ідею від поліцейської проскрипції, треба притягати щирих і чесних москалофілів до спільної праці на користь демосу...» [4, с. 250]. Отже, діяльність москвофілів не можна трактувати однозначно негативно.

Уже в другій половині XIX ст. москвофільство на теренах Галичини було чітко означене, мало власні інституційні центри, дбало за розвиток своїх друкованих органів. Так, уже з 1855 р. у Львові за ініціативи Якова Головацького виходило літературно-публіцистичне видання «Семейная библиотека»: спочатку як місячник, а згодом як двотижневик. І хоча коло читачів журналу було незначним, редакція намагалася робити все, аби пропагувати серед галичан ідеї «русского мира».

Попри те, що москвофільська періодика не відіграла помітного значення в інформаційному полі тогочасної Галичини, дослідники журналістики тією чи іншою мірою зверталися до її огляду. Про періодику москвофілів знаходимо відомості у працях А. Животка [5], Ю. Тернопільського [6], побіжно до неї звертались І. Михайлин [7], С. Кость [8] та ін. Однак у цих творах здебільшого подано лише загальний контекст діяльності москвофільської преси. Між тим саме вивчення особливостей функціонування окремих москвофільських друкованих органів, розкриття жанрово-тематичних аспектів газетно-публіцистичних виступів на їх сторінках допоможе скласти повніше уявлення як про цю ланку преси, так і з'ясувати її роль у тогочасних суспільно-політичних процесах Галичини. Тим паче, що на сторінках цих видань друкувалися твори багатьох відомих галичан, серед яких був й Іван Франко.

Мета статті – проаналізувати діяльність деяких москвофільських друкованих видань, дослідити участь в їх роботі Івана Франка, акцентувати увагу на його творчості.

Методи дослідження. Описовий, використовується для опису віднайдених москвофільських видань; метод контент-аналізу, завдяки якому здійснено аналіз газетно-журнальних публікацій; метод синтезу.

Результати й обговорення. Досі в українському журналістикознавстві немає праць, присвячених вивченню окремих москвофільських видань та участі в них Івана Франка. У цій статті така тема досліджується вперше.

Серед друкованих видань, що мають дотичність до І. Франка, – часопис «Пролом», «Новий пролом», – політико-літературний журнал москвофільського напрямку, що почав видаватися з 26 грудня 1880 р. як двотижневик. Виходив у Львові до 1882 р. за редакцією Й. Маркова, який орієнтувався на реакційні кола царської Росії. Останнє число побачило світ 25 грудня 1882 р. Із 1883 р. видавався під назвою «Новий пролом», відтак виходив під іншими назвами. Часто конфісковувався урядом і духовенством.

І. Франко обґрунтував причини появи москвофільської преси в Галичині, простежив процес її становлення і встановив вплив цього видання на москвофільський рух. Так, у статті «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.», відзначаючи падіння авторитету москвофілів серед інтелігенції краю, що позначилося також і на москвофільській пресі, аби не допустити подальшої кризи москвофільської ідеології на теренах Галичини, «два головні співробітники “Слова” Марков і Авди́ковський виступили з редакції і заснували новий часопис “Пролом”, очевидно, під впливом Адольфа Добрянського, заповідаючи поворот у дотеперішній політиці га-

лицьких москвофілів, що, досі тихо симпатизуючи з Росією, раз у раз голосили свою австрійську вірнопідданість. Новий часопис мав зробити кінець тій облуді, та йому довелося вести тяжку боротьбу з прокураторією, що конфіскувала його числа дуже часто. Під натиском уряду виступила проти “Пролому” також духовна власть, забороняючи в 1882 р. духовенству читання і передплачування сеї газети. Наслідком сього від 1883 р. почав виходити “Новий пролом” під тою самою редакцією і з тими самими труднощами; він виходив до кінця 1887 р., від 1888 р. почала під редакцією Маркова і Пелеха виходити “Червона Русь” як продовження “Нового пролома”, що перейшла у дальше десятиліття» [9, с. 411].

І. Франко, звісно, не співпрацював із жодним із цих видань, однак не раз з різних причин посилався на ці часописи. Так, він прихильно поставився до ідеї, яку пропагував через сторінки «Пролому» у 1884 р. священник Ружицький із Струтина Нижнього Долинського повіту, – створити фонд, який би надавав можливість на вигідних умовах скуповувати землі а потім перепродувати їх «чи то поодиноким руським людям, чи громадам колектно» [10, с. 396].

Однак здебільшого І. Франко давав критичну оцінку діяльності журналу «Пролом» та його редколегії. Зокрема, у статті «Сумна історія Крилошанського банку і його так званої санації» І. Франко осудив діяльність цього банку, який матеріально допомагав таким виданням, як «Пролом», а ті, у свою чергу, «свідомо чи несвідомо вносили деморалізацію і розлад у взаємини нашої преси і у товариські стосунки» [11, с. 433].

Не змінив свого негативного ставлення І. Франко й до часопису «Новий пролом», де у вірші «Перший псалом («Сучасна перефраза»)», надрукованому в першому числі часопису під псевдонімом Не-Давид (нині цей вірш відомий під заголовком «Праведні й неправедні» [12, с. 381], даючи характеристику кільком галицьким виданням, зазначив, що деякі журналісти у своїй творчості «Забрешуться, немов “Новий пролом”», а у вірші «“Новому проломові” в альбом» застерігав, аби задекларована редакцією програма, названа нею епохальним днем в історії Галичини, не стала «... Началом ганьби, горя, сліз» [13, с. 380].

Із 1887-го у Львові видавався журнал «Беседа» спочатку як «журнал літератури, політики и современной жизни», що був літературним додатком до журналу «Страхопуд», а з 1888 до 1893 р. виходив як самостійне видання двічі на місяць за редакцією О. Мончаловського. Цей журнал був одним із яскраво виражених рупорів москвофільства на Галичині.

Ю. Яворський, плануючи видавати журнал «Беседу» одноосібно, пропонував й І. Франкові співпрацювати з цим журналом, на що у листі до Ю. Яворського від 21 жовтня 1892 р. І. Франко навіть дав згоду, хоча й висунув декілька принципових вимог, за умови виконання яких погоджувався співпрацювати з часописом. Зокрема, І. Франко вимагав, аби видавці й сам Ю. Яворський визнали «существование малорусского языка (или, коли хотите, наречия), не отрицая возможности существования литературы малорусской (отрицание такое было бы ведь абсурдом)... Чтобы Вы согласились принципиально печатать, хотя небольшие, произведения на малорусском языке фонетическим правописанием. Пусть это для начала будут только стихи, но важно именно самое начало, самый принцип. Я со своей стороны в этом отношении готов предложить Вам свои услуги» [14, с. 359].

І, як писав у цьому листі І. Франко далі, він намірювався вислати для часопису статтю «Повесть о Варлааме и Иоасафе и ее литературная история». Однак оскільки редактор «Беседы» О. Мончаловський, який усе ж визначав провідну лінію видання, не поступився посадою Ю. Яворському, то наміри щодо співпраці з І. Франком у цьому часописі не здійснилися.

Задекларовуючи своє місце в мережі тогочасних періодичних видань, у редакційній замітці «Къ М. Г. Землякамъ», опублікованій у першому числі за 1887 р., зазна-

чалось, що причиною заснування часопису є «недостатокъ письма для белетристики и литературы», причиною чого, на думку редакції, стало припинення у 1882 р. в Чернівцях видання часопису «Родимый Листокъ». Тому й мету свою редакція «Беседы» вбачала у тому, аби заповнити цю прогалину. На жаль, ця прогалина заповнювалася лише однобоко – на сторінках журналу друкувалися художні твори тих письменників та поетів, які сповідували москвофільську ідеологію.

Оглядаючи перші річники журналу, І. Франко у статті «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.» зазначав, що на сторінках «Беседы», «...окрім нової москвофільської белетристики та перекладів, поміщено також деякі твори наших старших письменників Михайла Мінчакевича, два вірші Маркіяна Шашкевича, по одному віршу Антона Могильницького та Антона Петрушевича, все в першій річнику. В річнику за 1889 р. надруковано один, мабуть, апокрифічний вірш Тараса Шевченка, що починається словами «І дружини, і піхота на Дунай ідуть» [9, с. 415]. Серед інших художніх творів, надрукованих у журналі, в цьому ж огляді І. Франко відзначав оповідання «По совету врача» та «Не только жену, но и тещу выбирай».

Певне місце на сторінках журналу відводилося літературно-критичним статтям. Зокрема, у кількох номерах «Беседы» (1897 р. № 9–10; № 11–12) були надруковані «Литературныя замітки» Ю. Яворського про працю І. Франка «Апокрифи і легенди з українських рукописів» та рецензію Ю. Яворського на збірку І. Франка «З вершин і низин», що вийшла під назвою «Верхи и низы современной малорусской поэзии» з редакційною приміткою О. Мончаловського, в якій той негативно відізвався й про Леона Василевського, одного з авторів «Життя і слова» (1894 р. № 1–5).

У цих статтях Ю. Яворський характеризував І. Франка як адепта сепаратизму, який відстоює «отдельность малорусского языка и ненавидит остальную Русь... Все его сочинения писаны по малорусски, на галицком наречии, с выразительною за-краской и печатью сепаратизма». Однак, віддаючи належне талантові І. Франка, про що, на думку рецензента, свідчить збірка «З вершин і низин», висловив припущення, що «малорусское творчество Франко со временем может занять в общерусской литературе свое место, как заняли его малорусские Музы Шевченко, Кулиша и Гребини» (1894 р. № 1).

Завершуючи цей «аналіз» творів І. Франка, Ю. Яворський висловив здивування і навіть обурення: «Почему г. Франко ... ничего не пишет по (велико-русски, хотя много пишет на чужом языке, на польском?), й твердить, що «Это его польское писательство отражается даже очень неблагоприятно на его малорусском творчестве» (1894 р. № 5).

Як рецензії Ю. Яворського, так й примітка О. Мончаловського обурили І. Франка, свідченням чого є його лист до В. Щурата від 10 квітня 1894 р., в якому І. Франко писав, що «... редактор, денунціюючи глупо і неправдиво Василевського в примітці до кінця статті Яворського ...», змусив його, який «... думав писати свої замітки про сю статтю до “Беседы”, але після того закінчення і тої примітки рішився не писати нічого ...», і навіть відмовився не лише спростовувати твердження Ю. Мончаловського й Ю. Яворського, а й зарікся: «що до часопису, котрий бавиться в такі денунціації, я одного слова свого не дам, хоч би там про мене писали, що їх душа забажає» [15, с. 491].

Виступав І. Франко й проти мови, якою вівся журнал. Зокрема, у статті «Етимологія і фонетика в южноруській літературі» він солідаризувався з думкою М. Драгоманова, висловленій при аналізі журналу «Беседа», і від себе додавав: «Таким-то способом етимологічна доктрина, на вид невинна, наукова, консервативна, довела до витворення язикового і ідейного макаронізму та гібритизму, якому подібного дарма було б шукати в цілій слов'янщині. Недаром Пипін, іронізуючи, назвав її “особым славянским языком!” Та сей осібний язык мав усі прикмети гриба, що точить дерево: сам непродуктивний, він не тільки відділював себе від живої южноруської мови, але

старався шкодити їй, плюгавити її, зогиджувати в очах нетямущих...» [16, с. 166].

Саме ці чинники – москвофільський напрям часопису, некомпетентні рецензії Ю. Яворського й така ж сама неправдива примітка редактора «Беседи» О. Мончаловського у поєднанні з мовою журналу унеможлилювали співпрацю І. Франка з цим виданням.

У Львові з 1853 р. за редакцією С. Шеховича виходив журнал «Лада», що видавався «язичієм». Мав журнал підзаголовок, що свідчив про призначення його для читацької аудиторії – «руским девицам и молодежи в забаву и поучение».

Редакція журналу дотримувалася москвофільської орієнтації. Оскільки призначався часопис для жінок, це позначилося й на виборі тем: на його сторінках друкувалися рекомендації та поради, як одягатися, як виховувати дітей, правила етикету тощо. Частими були рубрики «Сельское хозяйство», «Изобретения», «Из теперешности», «Гумористическое» та ін. Пропаганда журналом «общерусскости» і захист «язычія» викликала навколо «Лады» полеміку, внаслідок чого популярність журналу значно знизилася, тому й на № 15 (на той час журнал зібрав лише 83 передплатників) видання журналу припинилося.

І. Франко критично оцінив видання «Лады», зазначаючи у статті «Нарис історії українсько-руської літератури за 1890 р.», що цей часопис «...для наших часів має хіба значення літературного курйозу» [9, с. 323].

З метою залучення молоді до москвофільства для дітей і молоді москвофіли видавали ілюстрований журнал «Ластівка». Виходив він у Львові з 1869 р. як додаток до газети «Учитель», з 1875 до 1881 р. двічі на тиждень як самостійне видання. Редагував його М. Клемертович. Статті переважно друкувалися етимологічним правописом, інколи окремі з них подавалися кирилицею. Більшість публікацій редакція подавала без підпису.

І. Франко почав свою літературну діяльність з поезії і, як він писав у листі до М. Драгоманова від 26 квітня 1890 р., «Заохотив мене до писательства також примір товариша Ізидора Пасічинського, котрий ще в нижчій гімназії почав друкувати свої вірші в ...“Ластівці”» [17, с. 242]. (*І. Пасічинський – товариш І. Франка по гімназії, 1858–1930 рр., – український письменник, автор віршів та етнографічних статей.* – І. К.).

Та попри те, що на сторінках «Ластівки» було зроблено немало цікавих передруків з інших видань, літературний та ідейний рівні публікацій, надрукованих у журналі, все ж залишався низьким. У статті «Літературні письма», оглядаючи стан тогочасної української літератури, І. Франко головну вину за такий стан справ у цій сфері перекладав передовсім на тих митців, які не могли припустити, що «література може де і як – годі стояти в зв’язі з суспільністю, що повинна бути відгомном і дзеркалом її потреб, її щиріших змагань і гадок» [18, с. 31].

Відтак, указуючи й на інші прорахунки, свої думки у цій самій статті І. Франко підкріплював прикладами з «Ластівки»: «Стоїть лишень переглянути річники “Ластівки”, щоби переконатися, скільки там недозрілих умів складало свої ще недозріліші плоди, котрі там фігурують дістоді – то “для забави і науки”, а котрих найвласливіше призначення повинно було бути “мишам на снідання”».

У центрі уваги Франка–критика, як випливає із цієї статті, була, зокрема, поезія І. Пасічинського, надрукована на сторінках «Ластівки». І. Франко картав І. Пасічинського за те, що той покинув школу, що йому бракує освіти й береться за всі теми – друкує пісні школярські, наукові, моральні, догматичні, астрономічні, географічно-статистичні та ін. Водночас рецензент звинуватив і газетярів, котрі були раді, що «Ізидор-Р.П. заосмотрював їх щораз новими, досить гладкими поезійками», але що це були за твори, свідчить, на думку І. Франка, вірш «О Св. Юрі», надрукований в одному з чисел «Ластівки» й у якому йдеться про те, що:

*«Найвищий наш владика
Во церкві тій святій
Співає часто службу
І має там трон свій.
При нім суть крилошани
І много, много ще
Русинів...».*

Критикує І. Франко й московфільське «Общество Качковського», ідеї якого певним чином відстоювала «Ластівка» і яке бурхливою імітацією намагалося збільшити ряди московфілів. Зокрема, у праці «Наші чесноти» І. Франко писав:

*«Де, де! Вже й “Ластівка” про працю скрізь цвіркоче,
Качковське Общество діяльне, що аж страх! ... » [19, с. 330].*

Не маючи підтримки читацької аудиторії, оскільки у московфільському напрямі часопису все більше розчаровувалися читачі, журнал змушений був припинити свою діяльність.

Загалом московфільські часописи не мали підтримки читачів, тому й вік їх був недовгим. Так, у Львові 1881 р. вийшло лише три числа журналу «Бескид» за редакцією І. Киселевського. Серед публікацій часопису вдало вирізняються лише статті І. Левицького – «Общественное и экономическое положение Галицкой Руси, с древних времен до 1848 года», що друкувалася з продовженням у всіх числах журналу, починаючи з першого, і «Речь Владимира Барвинского, произнесенна на народном віче Русинов 18 (30) ноября 1880 г. при умотованью другой резолюции о экономических делах». І. Франко, звісно, не поділяв програми видання і не співпрацював з ним. Його увагу привернула лише постать І. Левицького, особливо укладена І. Левицьким бібліографія. Саме ця праця І. Левицького стала об'єктом докладного вивчення І. Франка. Про неї, зокрема, І. Франко написав рецензію, надруковану на сторінках «Киевской старины» під заголовком «Галицко-русская библиография XIX ст. с узгляднением изданий, появившихся в Угорщине и Буковине (1881–1886). Составил И. Е. Левицкий. Львов. Вып. I и II, 1887–1888». Рецензія була підписана псевдонімом Мирон. У ній, зокрема, І. Франко писав: «Известный в галицкой (русской и польской) литературе как автор популярных исторических рассказов и журнальных статей и как редактор нескольких периодических изданий (“Друг народа”, 1876 г.; “Бескид”, 1880 г.... Иван Ем. Левицкий приступил в конце минувшего года к публикациям труда) («Киевская старина». – 1888 г., кн. 5, с. 25). Насправді ж І. Левицький не був офіційним редактором журналу «Бескид», про що принаймні у вихідних даних журналу не значилося, а лише активно спірацював із цим виданням.

Висновки та перспективи. Московфільська преса Галичини, попри її загалом критичне сприйняття галицькою аудиторією, все ж певним чином формувала інформаційне поле краю, впливала на формування світоглядних засад політичної еліти. Ці проблеми, зокрема, потребують подальшого наукового осмислення.

1. *Подолінський В.* Слово перестороги / В. Подолінський [пер. з польської Ф. І. Стебля]. – Львів, 2001. – 87 с.

2. *Турій О.* «Українська ідея» в Галичині в середині XIX століття / О. Турій // Україна модерна. – Львів, 1999. – № 2/3. – С. 59–75.

3. *Сухий О.* Від русофільства до московфільства / Олексій Сухий. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 497 с.

4. *Франко І.* Наше московфільство [дод. томи до збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 2008. – Т. 53. – С. 250–258.

5. *Животко А.* Історія української преси / Аркадій Животко. – К. : Наша культура і наука, 1999. – 368 с.

6. *Тернопільський Ю.* Українська преса з перспективи 150–ліття / Ю. Тернопільський. – Джерзі Сіті : Видавництво М. П. Коць, 1974. – 176 с.
7. *Михайлин І. Л.* Історія української журналістики / І. Л. Михайлин. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 720 с.
8. *Кость С.* Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті / Степан Кость. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 514 с.
9. *Франко І.* Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 41. – С. 194–471.
10. *Франко І.* Отець Ружицький і справа купування земель [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1984. – Т. 44, кн. 1. – С. 396–400.
11. *Франко І.* «Сумна історія Крилошанського банку і його так званої санації» [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 44, кн. 1. – С. 429–437.
12. *Франко І.* «Праведні й неправедні» [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1976. – Т. 2. – С. 381–382.
13. *Франко І.* «Новому Проломові» в альбом [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1976. – Т. 2. – С. 380.
14. *Франко І.* До Ю. Яворського, 21 жовтня 1892 р. [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 49. – С. 358–360.
15. *Франко І.* До В. Г. Щурата, 10 квітня 1894 р. [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1986. – Т. 49. – С. 490–491.
16. *Франко І.* Етимологія і фонетика в южноруській літературі [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1981. – Т. 29. – С. 150–169.
17. *Франко І.* До М. Драгоманова, 26 квітня 1890 р. [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1986. – Т. 49. – С. 236–252.
18. *Франко І.* Літературні письма [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 26. – С. 26–47.
19. *Франко І.* Наші чесноти [збір. творів у 50 т.] / Іван Франко. – К. : Наук. думка, 1976. – Т. 3. – С. 329–335.

UDC 070 (477.83) «18» : 821.161.2 – 92 Franco

Galician press in terms of Ivan Franko point of view

Ivan Krupskyu, D.Sc. (History), Prof.,

Ivan Franko National University of Lviv, 49, Generala Chuprynky St., 79044, Lviv, Ukraine, email: ikrupskyu@ukr.net

The anti-Ukrainian politics of moscofil writers, who tried to conduct pro-Moscow politics among Galychyna population through the system of their periodical, is in the focus of this article. Moscofil writers published various kinds of newspapers in order to provide the wider cover of the newspaper audience: humorous, satirical, political and youth-oriented. Due to different circumstances, lots of nationally aware people had to cooperate with these editions to certain extent. Ivan Franko was not the exception. But, never the less, he managed to make a cold evaluation of many moscofil newspapers.

Key words: moscofil press, Galicia, Ivan Franko.

Галицкая периодика москвофилов в оценке Ивана Франка

Крупский Иван

В статье акцентируется внимание на антиукраинской политике москвофилов, показывается, как при помощи системы своих печатных органов они пытались проводить про-московскую политику среди галичан. Для большего охвата читательской аудитории москвофильские организовали издания разных типов газет: юмористическо-сатирических, молодежных, общеполитических и др. В силу различных обстоятельств много национально-сознательных западноукраинских деятелей в той или иной мере некоторое время сотрудничали с этими изданиями. Не был исключением и Иван Франко, который, несмотря на это, дал объективную оценку многим москвофильским изданиям.

Ключевые слова: москвофильская пресса, Галичина, Иван Франко.

1. *Podolynsky V.* Word of warning / V. Podolynsky [trans. from polish F. I. Stebliy]. – Lviv, 2001. – 87 p.

2. *Turiy O.* «Ukrainian idea» in the Galicia in the mid nineteenth century / O. Turiy // Modern Ukraine. – Lviv, 1999. – № 2/3. – P. 59–75.

3. *Sukhiy O.* From rusofilstvo to moscovofilstvo / Olexiy Sukhiy. – Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2003. – 497 p.
4. *Franko I.* Our moscovofilstvo [additional volume to the works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 2008. – V. 53. – P. 250–258.
5. *Zhyvotko A.* History of Ukrainian Press / Arkady Zhyvotko. – К.: Our Culture and Science, 1999. – 368 p.
6. *Ternopil'skyi Y.* Ukrainian press from the perspective of the 150-th anniversary / Y. Ternopil'skyi. – Jersey City: Publisher M. P. Kots, 1974. – 176 p.
7. *Mykhailyn I. L.* History of Ukrainian journalism / I. L. Mykhailyn. – К.: Center of educational literature, 2003. – 720 p.
8. *Kost S.* West Ukrainian press in the first half of the twentieth century: national context / Stephen Kost. – Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2006. – 514 p.
9. *Franko I.* Essay about history of Ukrainian–ruthenian literature till 1890 [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1984. – V. 41. – P. 194–471.
10. *Franko I.* Otets Ruzhytskyy and purchase of the land [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1984. – V. 44, b. 1. – P. 396–400.
11. *Franko I.* «Sad story of Kryloshansk's bank and its so called rehabilitation» [works in 50 volume] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1984. – V. 44, b. 1. – P. 429–437.
12. *Franko I.* The righteous and the unrighteous [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1976. – V. 2. – P. 381–382.
13. *Franko I.* To the «New Prolom» [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1976. – V. 2. – 380 p.
14. *Franko I.* To Y. Yavorskyi, October 21, 1892 [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1986. – V. 49. – P. 358–360.
15. *Franko I.* To V.G.Schurata, April 10, 1894 [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1986. – V. 49. – P. 490–491.
16. *Franko I.* Etymology and phonetics in the Southruska literature [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1981. – V. 29. – P. 150–169.
17. *Franko I.* To M. Dragomanov, April 26, 1890 [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1986. – V. 49. – P. 236–252.
18. *Franko I.* Literary letters [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1980. – V. 26. – P. 26–47.
19. *Franko I.* Our virtues [works in 50 volumes] / I. Franko. – К.: Naukova Dumka, 1976. – V. 3. – P. 329–335.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2016.